

LIIKENNEVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2001 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (öljyrahastoasetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 30 päivänä maaliskuuta 2001 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi Euroopan vesillä tapahtuvien öljyvahinkojen korvausrahaston perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä (U 19/2001 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että liikennevaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- hallitusneuvos Lolan Eriksson, liikenne- ja viestintäministeriö.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot Merenkululaitokselta, Suomen Varustamoyhdistykseltä, Ahvenanmaan Varustamoyhdistykseltä, Rahtialusyhdistykseltä, Suomen Merimies-Unionilta, Suomen Konepäällystöliittoa, Fortum Oyj:ltä ja Öljy- ja Kaasualan Keskukselta Suomen Petrooli Oy:n puolesta.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Euroopan komissio antoi merenkulun turvallisuutta koskevan toisen tiedonantonsa ehdotuksineen (ns. Erika II -toimenpidepaketti) joulukuussa 2000. Uudet ehdotukset koskevat alusliikenteen valvontaa, eurooppalaisen öljyvahinkojen korvausrahaston perustamista sekä Euroopan meriturvallisuusviraston perustamista.

Komissio esittää asetusta eurooppalaisen korvausrahaston perustamisesta täydentämään voimassa olevaa kansainvälistä öljyvahinkovastuujärjestelmää. Komissio katsoo, että kansainvälisen järjestelmän nykyiset korvausraajat eivät ole riittäviä suuren öljyonnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korvaamiseksi. Komissio katsoo myös, että kansainvälinen järjestelmä ei toimi riittävän tehokkaasti korvausten maksamisessa vahingonkärsijöille.

Voimassa oleva kansainvälinen järjestelmä perustuu kahteen kansainväliseen yleissopimukseen, joiden perusteella on muodostettu kaksi korvauskerrostumaa öljyvahinkojen korvaamiseksi. Aluksen omistaja on vastuussa öljyvahingosta tiettyyn määrään saakka riippuen aluksen koosta. Aluksen omistajan vastuu on ankara ja hänellä tulee olla pakollinen vakuutus vastuunsa kattamiseksi. Aluksen omistajan vastuuta täydentää kansainvälinen öljyvahinkojen korvausrahasto (IOPC-rahasto), johon sopimusvaltioissa sijaitsevat öljyn vastaanottajat suorittavat maksuja tuomansa öljymäärän perusteella.

Komission ehdotuksen mukaan eurooppalaisen rahaston (COPE-rahasto) tarkoituksena on täydentää nykyistä kansainvälistä järjestelmää. COPE-rahasto muodostaisi kolmannen kor-

vauskerrostuman kansainvälisen järjestelmän kahden korvauskerrostuman lisäksi.

Ehdotettu rahasto korvaisi jäsenmaiden aluevesillä ja talousvyöhykkeellä tapahtuneet öljyvahingot siltä osin kuin vahingot ylittävät kansainvälisen järjestelmän korvausrajat. Komissio esittää, että COPE-rahaston yläraja olisi yksi miljardi euroa. Ehdotuksen mukaan jäsenmaissa sijaitsevat öljyn vastaanottajat olisivat järjestelmän maksajia. Ehdotus COPE-rahastoksi siirtäisi näin ollen järjestelmästä aiheutuvaa maksurasitusta öljyn vastaanottajien suuntaan.

COPE-rahasto aktivoituisi ehdotuksen mukaan siinä vaiheessa, kun on nähtävissä tai arvioitavissa, että kansainvälinen järjestelmä ei riitä kattamaan syntyneitä vahinkoja. Rahasto toimisi samojen korvausperiaatteiden ja sääntöjen mukaan kuin kansainvälinen järjestelmä. Komissio hoitaisi COPE-rahastoa. Komission tulisi tehdä kaikki suuremmat päätökset rahaston toiminnasta jäsenmaista koostuvan komitean avustamana.

Komissio esittää COPE-rahaston lisäksi ehdotuksessaan, että jäsenvaltioiden tulisi säätää taloudellisista seuraamuksista henkilöille, joiden tahallisen teon tai laiminlyönnin taikka törkeän huolimattomuuden tuomioistuin on todennut vaikuttaneen öljyonnettomuuteen.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää keskeisenä, että vahingonkärsijät saavat tehokkaalla tavalla riittävän korvauksen öljyonnettomuuksista johtuvista vahingoista. Valtioneuvosto katsoo, että kansainvälinen öljyvahinkovastuujärjestelmä on pääasiassa pystynyt täyttämään tämän tehtävän.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta lisärahaoston perustamisesta eräänä mahdollisuutena korvausjärjestelmän kehittämiseksi. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että ensisijaisesti tulisi keskittyä työhön lisärahaoston perustamiseksi kansainvälisellä tasolla nykyisen voimassa olevan öljyvahinkovastuujärjestelmän puitteissa. Kansainvälinen lisärahasto laajentaisi myös maksuvelvollisten määrää, jolloin maksuvelvollisuuden suhdeluku kutakin maksajaa kohden pienenis. Lisärahaoston perustaminen kansainvälisen järjestelmän puitteissa olisi siten myös Itämeren yhä vilkastuvan öljyliikenteen kannalta kannatettavampi vaihtoehto kuin pelkästään Euroopan unionin piirissä toteutettava alueellinen ratkaisu.

Valtioneuvosto katsoo, että alueellinen ratkaisu voisi tulla ajankohtaiseksi siinä tapauksessa, että osoittautuisi mahdottomaksi saada aikaan kansainvälinen lisärahasto tai siirtymäkauden järjestelyinä, kunnes kansainvälinen järjestelmä on saatu toimimaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja katsoo, että Suomen kannalta on keskeistä kehittää kansainvälisiä korvausjärjestelmiä EU:n omien järjestelmien sijasta. Suomenlahdelle nopealla aikataululla rakennettava Primorskin öljysatama korostaa tätä. On tarkoin varottava kehittämästä EU:lle omaa korvausjärjestelmää, joka voisi vähentää EU:n ulkopuolisten Itämeren valtioiden kiinnostusta osallistua kansainvälisiin järjestelmiin. Itämeren alueen öljyliikenne on tulevaisuudessa pääosin EU:n ulkopuolista liikennettä, jonka riskit suurelta osin kohdistuvat Suomeen. On tärkeää, että maksurasitus näiden riskien kattamisesta jakautuu laajalti siten,

että myös EU:n ulkopuoliset öljyntuojat osallistuvat kustannuksiin.

Jos jostakin syystä kansainvälinen lisärahasto ei toteudu tai jos sen toteutuminen lykkääntyy kohtuuttoman pitkäksi ajaksi, voidaan harkita EU:n oman korvausrahaston perustamista. Tällöin on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että öljyntuojien maksuvastuun suhteellinen korottaminen pelkästään tuotuun öljymäärään perustuvilla maksuilla ei johda siihen, että öljyntuojien ja alusten omistajien kiinnostus alusturvallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen heikkenee. Olisikin kehitettävä järjestelmiä, joiden mukaan esimerkiksi julkisella tilastoinnilla ja kehitettävillä bonus-järjestelmillä

kannustetaan turvallisten alusten käyttöä. Samalla lisätään taloudellisia riskejä, jotka liittyvät huonokuntoisiin aluksiin ja niillä kuljetettavan öljyn ostamiseen. Näitä ehdotuksia olisi syytä tutkia myös kansainvälistä korvausjärjestelmää kehitettäessä.

Tähän liittyen valiokunta toteaa, että öljyvahinkojen korvauskysymykset liittyvät luonnollisesti laajempaan merenkulun turvallisuutta koskevaan kokonaisuuteen. Asiantuntijakuulemisessa tuli esiin, että eräiden luokituslaitosten toiminta suorastaan väärin jäämaksuluokkatodistusten myöntämisessä lisää huomattavasti Suomenlahden öljyliikenteen riskejä. Sama koskee sitä, että kaksoisrunkoaluksia ei vielä riittävästi käytetä öljykuljetuksissa. Rahastojen maksut pitäisikin porrastaa sen mukaan, käyttävätkö varustamot ja välillisesti myös öljyntuojat luotettavia luokituslaitoksia ja kaksoisrunkoaluksia.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun korvausrahaston korvausten yläraja vaikuttaa huonosti perustellulta. Kansainvälisten korvausjärjestelmien ulkopuolella olevan USA:n maksimikorvauksen suora kopiointi EU:n korvausrahastoon ei vaikuta asialliselta perusteelta korvausrajan asettamiselle. Korvausrajaa olisikin pohdittava onnettomuuksien aiheuttamien toteutuneiden ja arvioitujen vahinkojen perusteella.

Lausunto

Lausuntonaan liikennevaliokunta kunnioittavasti ilmoittaa,

että edellä esitetyin huomautuksin valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Erkki Pulliainen /vihr	Raimo Mähönen /sd
vpj.	Annika Lapintie /vas	Markku Rossi /kesk
jäs.	Klaus Bremer /r	Ismo Seivästö /skl
	Jyri Häkämies /kok	Timo Seppälä /kok
	Erkki Kanerva /sd	Lasse Virén /kok
	Saara Karhu /sd	Raimo Vistbacka /ps
	Marjukka Karttunen-Raiskio /kok	Matti Vähänäkki /sd
	Eero Lämsä /kesk	Harry Wallin /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Pekka Nurminen.